Ч. 77 Середа 7 (19) цьвітня 1899. Рік IX

Виходить у Львові що дня (крім неділь і гр. кат. сьвят) о 5-ій годині по полудни.

Редакция і Адміністрация: улица Чарнецкого ч. 8.

Письма приймають ся лиш франковані.

Рукописи звертають ся лиш на окреме жадане за зложенем оплати почтової.

Рекламациї незапечатані вільні від оплати почтової.

НАРОДНА ЧАСОПИСЬ

Додаток до „Ґазети Львівскої".

Передплата у Львові в аґенциї дневників пасаж Гавсмана ч. 9 і в ц. к. Старостствах на провінциї:
на цілий рік зр. 2·40
на пів року „ 1·20
на чверть року „ —·60
місячно . . „ —·20
Поодиноке число 1 кр.
З почтовою пересилкою:
на цілий рік зр. 5·40
на пів року „ 2·70
на чверть року „ 1·35
місячно . . „ —·45
Поодиноке число 3 кр.

Рух еміґрацийний.

(Дальше).

З Кривча доносить латиньский сьвященик о. Стасіцкий до польских ґазет, що до селян в тамошних сторонах надходять листи від свояків з Канади (очевидно листи фальшиві, висилані аґентами, як то пізнійше побачимо), в котрих розповідає ся про великі поля, які там еміґранти дістають, о лісах, о долярі, котрого кождого дня можна заробити, що там нема ні жандармів, ні ревізорів, ні возьних. Один з еміґрантів прислав навіть о. Стасіцкому паперового доляра на службу божу. Листи ті піддержують горячку еміґрацийну.

Щоби показати нашим людям, в який спосіб фабрикують ся такі листи і як представляють Канаду ті, що туди поїхали, наводимо тут за львівскою „Свободою"

Лист з Канади

писаний одним еміґрантом до свого приятеля, в котрім описана наглядно і о скілько можна зміркувати з самого листу зовсім поправді і дуже щиро доля еміґранта, від хвилі, коли він виїздить з краю, аж до хвилі коли надармо шукає обіцяного раю в Канаді. Людий, про котрих бесіда в листі, чей знають у нас в тих сторонах, де они колись були. Ось той лист:

Стюартбуарн, дня 18 вересня 1898.

Дорогий приятелю!

Знаете ви нашу вандрівку, як то ми з Городенки, кілька родин, утікали тайно, одні на 14 го, а другі на 16-го мая, утікали ночами, навіть не прощали ся з своєю родиною і приятелями. Такі красні люди покинули свою прадідну земленьку і запропастили за півдармо, і утікали, а самі не знали куда і розсипали свою кроваву працю. Почали з місця розсипувати ся; наповнили в Городенці жидів за якусь там ліберию та заплатили за метрики і всілякі сьвідоцтва, а відтак почали платити зелізницю. Коли та їзда зелізницями почала ся, то видко було ріжні сторони. Виїхали з Городенки, то полем було сумно; ярини ще не видко, а озимини такої не було. Аж поза Краковом показали ся ярини і озимини. Коли переїхали Австрию, а в'їхали в пруский край, то там рай всюди. Красні міста, господарскі доми, на поли всюда фільварки, красні ліси, дороги висажені деревами, а по поли видко було, що орали і волочили. — Вкінци приїхали до Гамбурґа, до міста, де всї рускі еміґранти лишають свої гроші. Еміґранти зачали з'їздити ся дня 20 мая, одні рано, другі в полудне, де-які приїхали аж пізно вечером. Вечером о 11-ій годинї попровадили нас на нічліги, кождий аґент свій транспорт, а на рано дня 21 мая всї еміґранти ідуть до плати до своїх аґентів. Ми всї городеньскі зійшли ся до канцеляриї Моравеца. Тепер зачав Моравец лупити нас: за нічліг від особи 3 зр.! Міркуйте, від 11-ої до 12-ої години, що сів де там на підлогу плати 3 рински. Тепер плати за корабель — по 110 зр. за дорослу особу, а за малі діти по 55 зр. Кождий бере ся платити, ба а тому нестає 5 зр., тому 10 зр. „Прошу пана мені не стає до плати". А Моравец каже: дозич собі. Ага іди най тобі хто дасть; не один ходив та просив: позичте, віддам. Але нема зичення, кождий на себе уважає. І ось диви ся, той відсилає дівчину до дому, той хлопця, той сам вертає, як ось Матій городник з Городенки вернув ся.

Тепер Моравец каже: хто має гроші міняти на доляри; бере змінює, хто мало міняє, а хто більше; від меншого числа більше змінного, а від більшого числа менше; а однако дер і від більших гроший. У одного чоловіка взяв за 4000 зр. щось 50 зр., дав єму 1580 долярів, а 20 долярів взяв змінного. Коли тиї здирства закінчили ся, почали звозити на кораблї нарід. Що там було крику, плачу, гамору, як тиснули ся і штовхали ся, того не годен оповісти. Так спакували нас на корабель 765 душ. Дня 21. мая корабель пустив ся в дорогу і вже давали нам на кораблї харч. Пси би єго їли, а не люди. Почали давати дрібненьку бульбу, в лупинї, неполокану, варену з болотом; дальше гербату, каву без цукру, таку як вода і на одну особу дорослу по одній булочці, а на малу половину тої булочки. Голод, нужда і біда — лихо єго бери з єго харчем. Переїхали два дни морем добре, але на третий день вже позагарали як білі вівці на сонци і чим раз гірша задура стала в голові, кождий мучить ся, паде, не може на ногах утримати ся; в голові крутить ся, а корабель перевертає ся то на один, то на другий

---

16)

ІНДИЯ, ЕЇ НАРОДИ І ЇХ ІСТОРИЯ.

(Після Пфлюк-Гартунґа, Танера, Веґенера і др. зладив К. Вербин).

IX.

Мадрас і Мадура. — В мадурскій сьвятини. — Бог Шіва і єго жінка. — Індийскі духи. — Лилики і сьвяті корови. — Сьвято Єннакаіпу. — Ставок лілий. — Галя за 12 міліонів. — Перед божком. — Адамів міст.

Найславнійшою а заразом може й найчудачнійшою із всїх великих сьвятинь в полудневій Індиї єсть сьвятиня Шіви в Мадурі. Она творить разом з мурами, що еї окружають, прямокутник, довгий на 847, а широкий на 729 стіп. Але цілість не робить нігде архітектонічного враження, бо сьвятиня стоїть серед моря брудних домів, як би засипана ними. Як величезні скали зпід филь морских, так вистають понад маси дахів в місті величечні „ґопури" або будівлї при брамах, що знаходять ся понад входами до сьвятинї. Мадурска сьвятиня має девять таких „ґопур", з котрих найвисша піднимає ся на 152 стіп високо. Коли стояти на вузкій улици, то мало що чоловік вязів собі не скрутить, коли хоче подивити ся на сам вершок. Трудно їх описати, бо они ріжнять ся від всїх форм архітектонічних, які ми в Европі знаємо. Понад простовисною спідною будовою, що з профілю має всїлякі стовпи, між котрими єсть входова брама, піднимає ся будівля, що виглядає як би приплескана і притята з верха пірамида. Цїла тота будівля єсть вкрита, або радше обросла мовби буряном всїлякого рода фіґурами, представляючими богів, котрі їдуть верхом на биках і на павах, мають по кільканайцять голов, та по кількадесять рук, сидять, лежать, стоять або з повикручуваними ногами і руками танцюють у всїляких можливих позициях. Они уложені рядами одні понад другими, як би ляльки в якімсь склепі та помальовані такими простими і яскравими красками, що з своїми мов би деревляними руками і ногами та гладкими лицями і мовби виліалими на верх очима, виглядають зовсім так, як би то була збірка тих дідиків, що то ними товчуть оріхи.

Скоро тут появить ся якийсь Европеєць, то викличе зараз зб.говиско. Хто лиш іде улицею, зараз стає, а місцеві уніформовані поліцияни, ставувши, витягають ся як струна і солютують. Я — каже Веґенер — мусів аж привикнути до того, щоби ходити посеред гурми цікавих і маючих надію дістати бакшіш (дарунок). Сторожі від сьвятинь і всїлякого рода люди бігали за мною один наперід другого, а кождий хотів менї услужити та біг наперед, щоби звернути мою увагу на якісь сходи або на якусь плиту на дорозі, об котру я би міг вдарити ся або спотикнути ся на ню, і так криком та штуканем розганяли людий з дороги вже на десять кроків наперед.

Сьвятиня складає ся з двох частий, з котрих одна єсть присьвячена богови знищеня, Шіва, друга єго жінцї Мінакші. Але хоч я й кілька разів заходив до сьвятинї — каже Веґенер — то все-таки я не міг зрозуміти пляну будови. То, що видко, то якийсь без кінця ряд сполучених з собою величезних галь, опертих на стовпах, они ще більші своєю глубиною і шириною, як висотою. Всї стовпи, то свого рода чудеса, котрим годї надивувати ся, о стілько, о скілько вся їх масивна різьба єсть витесана з безпримірною терпеливостию з найтвердшого ґраніту і то майже завсігди від самого спода аж до стелї, високо і може на яких десять метрів, з однїсенького цїльця. У оріентальних народів буває так, що властиву штуку добачують не в красї форм, але в поборюваню технїчних трудностий. А то, що різби представляють, то найчудачнійші виродки гіндускої і дравідскої фантазиї. Якісь потвори з головами львів і страшенними зубами як у людоїда, всїлякі півбожки з вилізаючими з голови очима, богині їдучі пішки або їдучі верхом на конях, що стають дуба, в поясї неприродно тоненькі а з грудьми, як і кулї від гармат, божки і злї духи зі страшенно новикривлюваними лицями, у всїляких найсьмілійших иноді диких поставах, як би ставали до борби або до танцю, а мимо того суть они зроблені з одного ґранітового камени в більшій як природній величинї, зі свобідно звисаючими руками і ногами, зі зброєю і всїлякими окрасами.

Правда, що у многих щезає враженє тої чудної технїчної роботи через то, що їх на вар-

бік, здасть ся, що туй-туй тоне. Дня 4 червня т. є. в суботу по полудни, о 6 годині, прийшов з тяжкою бідою корабель до Галіфаксу, і зараз моряки притягнули корабель линвами до берега. Тогди нарід вийшов з корабля і в місті Галіфаксі переночував, а в неділю зелену рано пійшов на зелізницю. З Галіфаксу їхали до Віннінеґу три дни, і богато було таких, що вже не мали і крейцара, аби кришку хліба купити. В дорозі перейшов нас о. Нестор Дмитрів, що їхав до Віннінеґу, і порадив нам їхати до Саскачеван. Там, казав, добра земля і нова кольонія закладає ся. І ми его послухали та зараз поїхали з Віннінеґу. Їхали два дни зелізницею а дві доби підводами. Дня 11. червня вечером розложили ми над Саскачеваном шатра. На другий день приходить комісар і каже: тут маєте брати фарми. Дивимо ся, а то земля не земля: сам шутер і камінь, навіть ніяка трава на нїй не росте. До того з дня 12. на 13. червня, на само петрівне пущене потис такий мороз, що під кожухами не могли ми ночувати. Два дни і дві ночи тис мороз аж лїд став на воді. Не хотїли ми там брати землї; побули щось тиждень і вернули назад до Віннінеґу і там забрали всї городенскі пусті фарми, лише нас чотири, я, Барабаш, Бачиньский і Григорчук вернули ся до Манітоби і заїхали в провінцию Дауфін, там Бачиньского крайни, і там ми пійшли по его косівских свояках. Приходимо до Саврія, а Саврій вже на другій фармі і не має нїчого. Сидить тай плаче. Такий чорний як земля, не має хати, лиш поклав будку, тай накрив ошварами. Були ми знов і у других косівских. Їх шістьох купило одну фарму ще 1897 р. за 700 долярів: взяли на виплат. Отже один утїк з межи них, а другі пять поклали там будки тай друть ся, не можуть ся тою фармою подїлити.

(Конець буде).

Новинки.

Львів дня 18-го цьвітня 1899.

— **Іменованя.** II. Мінїстер рільництва іменував офіциала уряду податкового Ів. Секуловича касиером в купелевім заведеню в Криници.

— **З львівскої архиєпархії.** О. Мих. Абрагамовский, сотрудник в Черневі, одержав завідательство тої парохії. — О. Ем. Кордуба з Боратина одержав сотрудництво в Рожнїтові.

— **Щедрий добродій.** В Празї помер сими днями др. Теодор Найрайтер, основатель шпиталю для дїтий. В завіщаню записав покійник ще 120 тисяч зр. на ту гуманну інституцию.

— **Гал. банк для торговлї і промислу.** В суботу відбули ся загальні збори акционарів сеї інституциї в Кракові. Із справозданя директора Біндера показало ся, що банк обертав в минувшім роцї 44 міліонами, а чистий зиск виносить понад 80 тисяч. Всї відділи банку виказують рух побільшений. По полагодженю многих инших справ порушено також справу лїквідациї гал. банку кредитового, котра поступає своїм ходом. Провірено притім, що гал. банк для торговлї і промислу не може перенести ся до Львова а полишити філію в Кракові, як се голошено недавно в часописях, позаяк § 2 статута банку постановляє виразно, що місцем осїдку заведеня має бути місто Краків.

— **Огнї.** В Збаражи вибух оногди пожар при ул. Шевскій і знищив цїлковито кілька домів. В однім з них погибла 38-лїтна Левкевичева разом з 7-лїтною дитиною.

— **Пятнистий тиф** прокинув ся в послїдних днях в Станиславові, де занедужало доси кілька осіб. Пошесть, як кажуть, занесла ся до міста з сусїдних громад, Вовчинця або Угорник, де лютить ся від кількох тиждягів. Тої недуги набавив ся також підчас урядованя повітовий лїкар др. Теодорович. Також в богородчаньскім повітї лютить ся пятнистий тиф.

— **Самоубийство дитини.** В Дрезднї повісила ся 12-лїтна дївчина з розпуки в наслїдок кар, які одержувала від родичів за то, що не все вспіла розпродати досить паперових цьвітів, в котрими посилали ею родичі на місто.

— **Велике нещастє** лучило ся на Днїпрі під Херсоном. Велике човно ударило при сильнім вітрі о пароход „Димитрій", попало під его колеса і утонуло. Всї подорожні, а було їх 23 на човнї, потонули.

— **Довгий вік.** Дня 8 с. м. померла в Станиславові Сузанна з Литиньских Бураковска, проживши 104 роки. Покійна тїшила ся до послїдних днїв житя крілким здоровлем і бистрим умом.

— **Загадочне відкритє.** В лїсї під Радеховом найшли люди, що вертали в недїлю з церкви недалеко дороги тїло якогось чоловіка. Був прикритий до половини листєм і мав шию підрізану а чоло перестрілене. В затисненій руцї сторчав револьвер з кількома не вистріленими ще набоями, а недалеко на земли лежала бритва. Виходить, що було се тїло якогось самоубийника, котрий в подвійний спосіб завдав собі смерть. Що то за один і длячого скоротив собі житє, доси ще не знати.

— **Маґазин крадених річий** відкрила полїция в склепі Нухима Шехтера при Шпитальній улици у Львові. При ревізиї найдено ріжні срібні і золоті річи, годинники, ложки і т. ин. по більшій части з ріжними монограмами. Шехтер оправдував ся, що дістав ті річи в застав від ріжних не знаних ему близше людий, котрим дав на них загалом 1250 зр. позички. Очевидно, що полїция не вдоволила ся тою відповідию і арештувала Шехтера, а найдені річи забрала відтак в свою опіку.

— **Хитра полїция.** В Льондонї попала полїция на таку видумку. В однім з уличок дїльницї Уайтчепель збирала ся звичайно на наради шайка злодіїв і обговорювала на тих зборах пляни на свої злодійскі подвиги. Полїция від давна знала о збірнім місци шайки, але нїколи не удало ся їй зловити злочинцїв, бо кількох з них стояло на вартї і остерігало товаришів. Отже одного рана, в хвили, коли злодії були зібрані в шинку і радили над новою виправою, задержав ся перед домом віз до перепроваджуваня, в котрім сидїло кількаайцять полїцийних аґентів і вояків. На даний знак вискочили всї несподївано і так удало ся їм дістати в свої руки цїлу шайку.

— **Бистроумність псів.** Як запевнюють берлиньскі дневники, виділ слїдчої полїциї в Берлинї довершив з успіхом вже кілька проб з псами, тресованими до слїдженя злочинцїв на місци сповненого злочину. Тепер берлиньска президия полїциї спровадила з Анґлії два пси чистої анґлійскої крови, з котрими будуть робити нові проби. Дотеперішні проби доказали, що на селї може пес йти з успіхом за слїдом злочинця по 5—6 годинах від часу доконаного злочину, в містї знов, де всїлякі слїди стикають ся з собою, пси найшли по годинї злодіїв, однакож коли ті лишили на місци крадежи які свої предмети, н. пр. чапки, хустинки до носа, кусники одежи, біля і т. п. Коли пред-

---

варский лад побілено вапном, котре затерло всї контури і надало їм вигляд лихих та замащених ґіпсових фіґур. В декотрих внутрішних галях, де они не побілені, лиш задержали свою природну темну барву, коли подивити ся докола при слабо впадаючим сьвітлї на ті викривлені лица, та покручені руки і ноги, то здає ся, як би чоловік зайшов нараз десь до якогось пекла, де повно злих духів. Страшне мішає ся тут з дивним і фантастичним, при чім через незручність форм навіть трогаючі мотиви виходять на смішні. Тут боре ся Шіва, уносячись у воздусї, з демоном смерти, страшною з великими зубами потворою, що ве ся по земли, пробита списою чи вилами в шию; в другім місци божок перекинув ся в женщину, котра плекає кількоро поросят, що заблукали ся в лїсї. В третім місци танцює Шіва о заклад з богинею смерти Калї, найстрашнїйшим демоном у Гіндів. Богиня була би вже виграла заклад — так розповідав рахманьский провідник — але Шіва взяв ся на спосіб і підніс одну ногу аж до самого плеча і так танцював лиш на одній нозї; богиня не могла того зробити і програла заклад. В понурім місци сьвятинї роблять обі тоті фіґури, витесані в більшій як природній величинї, особливо страшне враженє. Шіва танцює дійстно на одній нозї, а Калї, що вимахує страшним оружием смерти, має руки, шию, груди і цїле тїло грубо помащене червоною кровію і жовтою материєю, она помальована з такою природною вірностию, що аж страх бере.

Одна із описаних галь єсть то величезна будівля, котрої криша спочиває на тисяч стовпах вкритих всїлякими фіґурами. Такі галї на тисяч стовпах знаходять ся при всїх великих сьвятинях дравідскої штуки; они потрібні на поміщене многих тисячів богомольцїв, що приходять сюди зі всїх сторін краю. Але тота величезна галя не робить нї найменшого артистичного враженя. Стовпи стоять занадто густо, криша єсть низька, воздух стухлий, а сьвітло в серединї таке понуре, що ледви можна фіґури розпізнати. Яке то зовсїм инакше враженє робить величава мошея в Кордові з своїми 800 стовпами, котрих робота і половини того не коштувала, що сих стовпів!

Підчас моєї присутности — розповідає др. Веґенер дальше — була в декотрих галях велика глота, там продавали і купували всїляку крамщину як на ярмарку, всїлякі прикраси, фіґурки представляючі божків, сьвяті краски і т. п., там танцювали малпи, папуги в клїтках робили такі крики, що чоловік мало не оглух, а до того всего дуднїла земля під тяжкими кроками сьвятих слонів, на котрих чолї був намальований знак Шіви; они підносили менї, чи радше своїм погоничам, дрібні гроші, які я їм кидав на камінні плити.

Инші галї знов були зовсїм пусті; я ходив по безконечно довгих коритарях, обведених кольонами дивних зображень, помежи котрими кроки мої глухо гудїли. Через отвір в стели заходить сюди сьвітло, одною косою смугою проміне добуває ся до темноти, остро і просто якби золотий меч, та осьвітляє яскраво викривлені лица фіґур на якімсь стовпі коло мене. Нараз щось запищало, зацьвіркало понад нами, — то множество величезних лиликів, сполошених нашим ходом повилїтало з поза бальків під стелию та стало лїтати тихенько серед темноти; здавало ся як би то духи рушили ся і ожили ті несамовиті камінні фіґури.

Я ходив тими крутими галями нїби як той Тезей по кретийскім Лябіринтї. Але в хвили коли менї здавало ся, що вже можна буде дійти до найнесамовитїйшого, до самої печери мінотавра, заскочив мене несподївано зовсїм инший образ. Коритарі отворили ся і передо мною в яснім сонци сьвітла показав ся великий чотирогранний басен з водою. То був славний ставок золотих лілій, около котрого ґрупують ся будинки мадурскої сьвятинї. Про сей ставок розповідають так: Індра, бог урожайного дощу, виставив був сам сьвятиню в Мадурі в честь свого божественного товариша. Тота сьвятиня була первістно з золота і дорогоцінних каменів та була украшена найчуднїйшими статуами. Але коли мала бути посьвячена, забракло цьвітів, щоби украсити лінґам, сьвятий знак Шіви. Нараз на водї ставку в сьвятини показали ся золоті лілії, котрими відтак Індра украсив олтар.

Тепер не видко нїяких лілій на ставку; за то у водї єсть така маса жабориня, що оно творить густу зелену масу. А всеж-таки тота вода уважає ся за незвичайно сьвяту і очищує того, хто в нїй купає ся, від найтяжших гріхів. Доокола ставку ідуть ступенї, що сходять аж у воду, і тут видів я, як богато вірних в побожнім одушевленю купали ся, мили собі голови, руки та груди і молили ся а навіть очищували себе і в серединї попиваючи побожно воду повну всїляких малесеньких зьвірят та бактерий. На ступенях стояли малі, сьвяті корови і дивили ся на то, що робили люди. Але цїлий той образ був незвичайно живописний і повабний. Сподом у моїх ніг смараґдово зелений ставок, доокола него біла і сьвітяча ґалерия на стовпах і понад нею підносячі ся аж до неба височезні близші і дальші ґорупи, які звідси можна було видїти.

Понад дах ґалериї вистає ще й низька позолочувана баня. Під'нею знаходить ся найбільша сьвятість, місце самого божка, а під другою такою самою лиш трохи меншою місце его жінки.

До середини сего найсьвятїйшого місця не дістане ся нїхто, що не єсть гіндийскої віри, та й з Гіндів лиш ті, що належать до

мет полишений переховувати будемо в герметичнім, без перерви огріванім місци, то пес відповідно тресований навіть по кількох тиждних може найти слід властителя предмету, а радше слід місца, де злочинець пішов безпосередно по доконанім злочині, що само вже становить дуже цінну вказівку для слїдчої поліциї.

— **Засуджений убийник.** Дня 6 грудня 1898 р. у Відни незвісний убийник згладив зі сьвіта дівчину Францішку Гофер, а в ночи на старий рік Шостаріч убив такуж дівчину Шпильку. Сими днями переведено послідну розправу против Шостаріча. Є то молодий, 21-літний хлопчиско, а з заводу різник, низького росту, плечистий, з надмірно великими руками, білявий, з ледви засіяним вусиком, зачесаний в гривку. Впроваджений на салю, Шостаріч плаче. Мабуть боїть ся засуду, споглядає трівожно і дрожить на тілї. По прочитаню акту обжалованя поспитаний президентом трибуналу, чи признає ся до вини, відповідає, що він невиноватий і про нїщо не знає. Придавлений до стіни дальшими питанями і зізнанем сьвідків, Шостаріч каже, що боронячись перед напастливою Шпилькою, ударив єї нехотя ножиком в шию. Він не давив єї, хоч в убитої була гортанка роздавлена. Вечером з'їв, маючи 9 зр. 6 пар ковбасок і випив три лїтри пива. При нім найдено однакож лише 59 кр. Де подів решту гроший, не знає сказати. Як звісно, то Шостаріча прихвачено на горячім ділї. Він утїкав, застуканий дівчиною Дітман з місця злочину, повалив ударом в груди Дітманку, але его придержано на улици і побито, аж упав на землю. Всего того Шостаріч собі не пригадує. По дводневій розправі суд засудив Шостаріча на 6 лїт вязниці.

Господарство, промисл, торговля, гиґієна і вихованє.

Добрі ради.

— Гірчиця управляє ся двояка, біла (англійска) і чорна або французка. Оба роди вимагають однакової управи, лиш біла єсть видатнїйша. Гірчиця вимагає пухкої, сильної і сухої глинистої землї; найлїпше удає ся на осушених ставищах. Поле треба під зиму зорати, а сїяти треба скоро лиш земля підосхне. Щоби гірчицю можна лїпше обробити, сіють єї рядками. На засів рахують 20 кільо на 1 гектар. Позаяк гірчицю присїдає часто блошка (стрибка), то треба єї вчасно сїяти. Чорну гірчицю присїдають часто вшиці. Коли гірчицю сїє ся рукою, то опісля треба єї проривати так, щоби корчики стояли від себе на яких 15 до 24 центиметрів. Щоби єї хопта не заглушила, треба зо два рази полоти. Збірка гірчиці припадає звичайно на липень і серпень. Чорну гірчицю стинає ся тогди, коли зерно стане бруняве, а білу тогди, коли зерно робить ся жовтаве. Зжату гірчицю складає ся на малі купки вершками до середини і вкриває ся шапкою з соломи, щоби дощ не пошкодив. Вимолочене насїнє треба тонко розгорнути і держати на продувнім місци. Чорна гірчиця єсть звичайно дорожша, але біла за то видатнїйша. З гектара має ся звичайно 16 до 24 сотнарів.

— Щоби блошка не присїдала розсаду капусти, роблять городники у Франциї так, що разом з капустою сїють насїнє гречки, щоби разом сходила. Гречка хоронить зовсїм молоду розсаду від блошки. (Можна спробовати.

— Підсаджуванє покладків під квочки. Гусячі, качачі та індичі покладки потребують 4 недїлї, а курячі 3 недїлї, щоби з них молоденькі вилягли ся. Під квочку дає ся 12 курячих покладків, або 9 качачих або індичих. Індицї можна покласти 24 покладків курячих, або 20 індичих а 15 гусячих. Яйця призначені на покладки треба переховувати так, щоби они лежали а не стояли на однім або другім кінци, та й не повинні бути старші як 4 недїлї. Вибирати треба самі найкрасші і дивити ся на то, щоби шкаралупки не мали нїяких сказ або згрубілостий.

Переписка господарска.

Гліб в Пасічній: Як зарадити, щоби мурашки до улиів не лїзли і не робили шкоди? Мабуть прибити на улиях таблички „Входити не вільно" не поможе нїчого і треба мурашки нищити; именно треба добре роздивити ся в самій пасїцї і коло пасїки, де суть муравлиска і там їх нищити. Найлїпше розпорпати муравлиско і пілляти кипятком. Коли би не можна вислїдити, звідки беруть ся мурашки, то треба їх нищити на дорозї, котрою ходять: треба ту дорогу вишукати і понаставляти черепки з розпущеним цукром і дріжджами. Можна також улиї обсипати доокола саджею з комина. Вал зроблений із саджі мурашки не можуть перелїзти.

Запорожець з над Рати: Кулисті акациї, такі як они бувають н. пр. на плянтациях по містах, які Ви маєте на думці, не виведете із звичайної акациї через обтинанє єї. То єсть окремий рід акациї т. зв. мулиста акация (чи радше робінія, Robinia umbraculifera, бо дерева, котрі ми звичайно називаємо акациями, то суть робінії). Але щоби й таку акацию відповідно удержати і надати їй красний круглий вид, треба знати ся на штуцї городничій, котрої треба виучити ся з практики і треба мати відповідні до того прилади. Сам опис не поможе нїчого. От н. пр. всї знаємо як треба стричи волосе на голові, а нехай хтось, не маючий практики зробить то — чи не наробить східців на голові? Коби лиш не обтяв уха! Таке і з формованєм дерева; нам треба практики, а коли вже учити ся формованя з книжки, то треба бодай показати рисунок.

ТЕЛЕҐРАМИ.

Ґрац 18 цьвітня. Словіньска праса під окликом „Los von Gratz" домагає ся утвореня окремого департаменту намістництва для Долїшної Стириї з осідком в Марбурґу, позаяк Марбурґ єсть ключем до ґерманїзациї цїлої Долїшної Стириї.

Опава 18 цьвітня. 300 робітників занятих при будові нової фабрики цементу в Голешові коло Більска застрайкувало.

Мадрид 18 цьвітня. При вчерашних виборах в Мадридї вибрано 5 консерватистів і 3 лїбералів.

Брукселя 18 цьвітня. В копальнях вугля в Шарльроа страйкує 4200 робітників.

За редакцию відповідає: Адам Креховецкий

найвисшої касти. Я сам — розповідає др. Вегенер — коли ходив по галях сьвятинї, міг лиш кілька разів зиркнути цїкаво до тих низьких, на око безконечних коритарів, котрими зі страхом і трепетом іде ся до найбільших сьвятощів. Сьвітло дня там зовсїм не заходило; лиш десь дуже далеко видів я якісь слабі сьвітла, що порушали ся то сюди, то туди і глухий гуркотячий шум виходив звідтам.

А всеж-таки видів я образ самого божка Шіви!

В тім часї, коли я там перебував, було велике сьвято Євваікаппу, підчас котрого вечером виносять образ божка з его тайної домівки в золотім палянкінї[1]) до величезної побічної галї, де тисячі а тисячі народу можуть разом молити ся до него. До сеї галї найяснїйшої і найвисшої зі всїх, котрої сама пудова мала коштувати 12 міліонів, прибудували були сьвященослужителї добре богану буду як би на ярмарку, зроблену із всїлякого мальованого паперу. Коли я вечером казав туди повести ся, були там тисячі а тисячі народа, що тиснули ся і попихали одні других. Десь далеко на кінци галї видко було якесь ярке сьвітло і звідтам несла ся якась пуста непонятна музика, передомною стояла густа маса брунатних людий, впрочім не міг я більше нїчого видїти.

Менї не хотїло ся вразу приступати близше, але якийсь слуга сьвятинї вже меже був заздрів і мимо того, що я тому противив ся, почав менї робити дорогу помежи товпою. Добродушні люди охотно розступали ся і так доходив я чим раз близше до середини сьвітла і краку. Наконець опинив ся я майже аж на самім кінци галї. Поза мною замкнула ся филя брунатних людий, передо мною розступали ся послїдні ряди і я побачив ся при сподї якогось яскраво пестрого підвисшеня, на котрого вершку стояв божок. Підвисшенє вкрите ріжнобарвним сукном ішло ступенями в гору аж до половини висоти під стелею, а на кождім ступени стояло по кількох сьвященослужителїв у фантастичнім одїню зі смолоскипами, або якимись музичними інструментами, з кадильницями та Бог знає з чим в руках. Хоч і як я пильно всему придивляв ся, годі було менї все подрібно підглянути і запамятати, хоч би мене було й не заглушило трубленє трубами саме менї коло уший і дзвоненє дзьвінками та не ослїпило сьвітло палахкотячих сьвітил, котрими вимахувано коло олтаря на тризубчастих залїзних вилах, хоч би менї й не завернув був голови дим кадила, який уносив ся хмарами понад головами вірних. Мужчини і жінки в суміш, брунатні, напів нагі, з понавішуванами на собі окрасами, окружали мене як би одна однїсенька горяча маса і не спускали очий з мене. А на самім вершку підвисшеня передомною стояв маленький, цїлий в золото убраний божок з темним лицем, котрого черти в парі, димі і мягкотячім сьвітлї я не міг розпізнати. З заду на голові мав він буйне натуральне волосе. Підчас коли прочі сьвященослужителї виголошували безустанно як би не своїми голосами якісь молитви, то найстарший сьвященослужитель, що стояв на найвисшім ступени порушав долонями у воздусї понад головою божка, оттак як би хтось сував руками по водї, щоби викликати легонькі филї; але від часу до часу вхопив таки божка за его чорне волосе та потряс ним так, що волосе аж повівало у воздусї. Тогди за кождий раз здавало ся, як би звідтам сплила якась особливо сьвята чудотворна сила на голови зібраних в долинї Гіндів.

* * *

Ми подали тут лиш маленький образ того, що може інтересувати Европейця в Індиї; можна би о тім писати ще богато, але ми мусимо обмежити ся на повисшім. Заким же перейдемо в ті сторони, де після віруваня на Всходї мав бути рай і де жив наш праотець Адам, мусимо тут ще згадати коротенько про Адамів міст, котрим Адам — як то кажуть Магометани — прийшов до Індиї, коли Господь Бог вигнав его з раю. На полудневім заходї від Мадури виходить побереже полудневовсхідної Індиї довгим клинцем у море, іде сподом попід воду місцями так, що вода стоїть понад пісковою лавою ледви на метер або півтора, а місцями виступає знов високо понад воду і творить острови. Так іде тота дивна підводна лава від клинця званого Рамнат в Індиї аж до малого острівця званого Манар на західнім побережу острова Цейльон. Лиш в тім місци, де кінчить ся клинець Рамнат, а де зачинає ся островець Рамесварам, єсть вузкий пролив моря, котрим хоч з трудом можуть переплисти кораблї. Сей пролив називає ся Памбам, а від острова Рамесварам аж до острова Манар єсть т. зв. Адамів міст (по англійски Adam's Bridge). Остров Рамесварам єсть славний іза того, що тут єсть величава сьвятиня божка Шіви, котру мав виставити бог Вішну, котрий прибравши людске тїло прийшов на землю і тут назвав ся Рама.

(Дальше буде).

[1]) Палянкін або палькі називає ся уживана давнїйше в Індиї носилка з дашком і шовковими заслонами з боку, в котрій подорожний міг лежати вигідно на подушках і матерацах. Палянкін несе чотирох або вісьмох людий на плечах на довгих бамбусових дрючках.

З друкарнї В. Лозиньского під зарядом В. І. Вебера. — (Телефона число 569).